Suomen luonnonsuojeluliitto

HE 41/2023 vp.
Toiminnanjohtaja Tapani Veistola
Suomen luonnonsuojeluliitto
Kirjallinen asiantuntijalausunto
Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto 25.10.2023

Näkemys maatalouden ympäristötukien vaikuttavuudesta

Olen seurannut Suomen ja EU:n maataloutta koskevien suunnitelmien valmistelua viimeiset ohjelmakaudet MMM:n CAP-strategiatyöryhmän ja EU18-jaoston jäsenenä.

Ymmärrämme Suomen luonnonsuojeluliitossa hyvin suomalaisen maatalouden tukien tarpeen. Siksi vastustimme muun muassa CAP27-valmistelun aikana EU:n aikomia maatalousbudjetin leikkauksia.

Maataloustuottajat saavat EU:n CAPin ja kotimaiset maatalouden tukirahat joka tapauksessa. Kysymys on vain siitä, miten ne suunnataan: Ketä palkitaan ja mistä työstä?

Maatalous on haaste ja mahdollisuus

EU:ssa on viimeisten ohjelmakausien aikana omaksuttu Suomenkin perinteisesti ajama monivaikutteisuus. Näin maatalous olisi ratkaisu myös moniin ympäristöongelmiin.

Maatalousympäristöt kilpailevat nyt Suomen uhanalaisten lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuden ykkössijasta metsien kanssa. Maatalous on myös vesiensuojelun ykköskysymys. Lisäksi se vastaa viidesosasta ilmastopäästöistämme.

CAP27-valmisteluun tuli EU:sta monia uusia ympäristövaatimuksia: *European Green Deal*, EU:n biodiversiteettistrategia ja *Pellolta pöytään* -aloite. Strategiaan ja ohjelmatyöhön tuli ns. II pilarin ympäristökorvausten lisäksi muitakin keinoja, kuten ehdollisuus ja uusi ekojärjestelmä.

CAP27-uudistuksessa jäsenmaat saivat kuitenkin myös lisää valtaa. Tuli lisää vapaaehtoisuutta ja poikkeuksia. Näistä syistä niitä tehotoimia, joiden ympäristö sitä eniten tarvitsisi, ei otettu Suomessakaan riittävästi käyttöön. Vaikka ohjelmaan tehtiin Komission vaatimuksesta loppusuoralla pieniä täsmennyksiä, se ei muuttanut enää ohjelman kokonaisvaikutuksia.

Näistä syistä Suomen CAP27-ohjelma jäi ympäristön kannalta puutteelliseksi. Sillä ei edistetä riittävästi keskeisiä ympäristötavoitteita, kuten luonnon köyhtymisen pysäyttäminen, ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen, kemikalisoitumisen pysäyttäminen ja vesien hyvä tila. Syynä ovat varsinkin ehdollisuuden ja ekojärjestelmän karsiminen minimiin sekä ympäristörahoituksen riittämättömyys.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan paljasti osaltaan maatalouden kestävyyden ongelmia, kuten riippuvuus keinolannoitteista, kemikaaleista ja fossiilista polttoaineista. Näitä juurisyitä voitaisiin ratkaista lisäämällä ympäristötoimenpiteiden rahoitusta. – Kuitenkin sodan sytyttyä mm. Suomessa jo muutenkin vähäisiä ns. ekologisia aloja vähennettiin entisestään.

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

Ymäristötukien merkitys on suuri

Ympäristötukien vaikuttavuudesta on selvää tutkimusnäyttöä.

Viime ohjelmakauden ympäristötukitoimenpiteet arvioitiin hyödyllisiksi, ks. esim. Hyvönen, T., Heliölä, J., Koikkalainen, K., Kuussaari, M., Lemola, R., Miettinen, A., Rankinen, K., Regina, K. & Turtola, E. 2020. Maatalouden ympäristötoimenpiteiden ympäristö- ja kustannustehokkuus (MYTTEHO): loppuraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 12/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 76 s.

Maatalouden ympäristötukien ilmastovaikutuksia on myös selvitetty ja peltoalaperusteiset tuet, kuten perustuki ja luonnonhaittakorvaus, pitävät pellot viljelykäytössä ja kannustavat pitämään niitä tukien piirissä enemmän kuin nykyisen suuruiseen tuotantoon tarvitaan. Tällä on päästöjä lisäävä vaikutus, koska pellot eivät keskimäärin ole hiilinieluja vaan pieniä päästölähteitä kivennäismaiden osalta ja suuria päästölähteitä turvemaiden osalta. Ojituksen ylläpitäminen turvemaapelloilla lisää kasvihuonekaasupäästöjä, koska perustuen ehtona on pellon soveltuvuus markkinakelpoisen sadon tuottamiseen, jonka edellytyksenä puolestaan on riittävä kuivatus. Viitala, Esa-Jussi; Assmuth, Aino; Koikkalainen, Kauko; Miettinen, Antti; Mutanen, Antti; Wall, Antti; Wejberg, Henrik; Lehtonen, Heikki (2022): Maa- ja metsätalouden kannustinjärjestelmien ilmastovaikutukset : Synteesiraportti. https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551735

Myös nyt alkaneen uuden ohjelmakauden valmistelun vaikutusten arvioinnissa kaikkien ympäristökorvaukseen esitettyjen toimien arvioitiin parantavan ympäristön tilaa, eikä vain pitävän sitä nykytasolla: Arvio Suomen CAP-suunnitelman ympäristötoimenpiteiden vaikuttavuudesta 31.8.2021, Korj. 10.11.2021. MMM.

Mahdollisuuksia parantaa ympäristöasioita budjetissa

Ympäristöasioita olisi mahdollista parantaa siirtämällä maataloustukien sisällä rahoja kohdasta toiseen. Luonnonhaittakorvauksilla ei ole tehokkaita luonnon monimuotoisuuteen, vesiin ja ilmastoon liittyviä tavoitteita ja vaatimuksia. Siksi niistä kannattaisi siirtää rahaa ympäristökorvaukseen.

Toinen mahdollisuus on lisätä kotimaista lisärahoitusta ympäristötöihin. On tärkeää palkita viljelijöitä, jotka tekevät enemmän ympäristön ja ilmaston hyväksi.

Myös toimien kohdentamista tehokkaimpiin toimiin ja kohdealueille (esimerkiksi jyrkät rinnepellot) voitaisiin lisätä.

Ympäristöasioita voi parantaa myös lisäämällä luomun tukia. Nyt ei ole varmaa, saavutetaanko luomun tavoitteet tällä ohjelmakaudella. Luomun luontohyödyistä on laaja kansainvälinen kirjallisuus.

Kaikkein helpointa olisi peruuttaa turvepeltojen ilmastotoimiin esitetyt leikkaukset. Kosteikkoviljelyn tuet ovat kustannustehokkain ilmastotoimi maataloudessa, ja sen peruminen on vakava takaisku maankäyttösektorin ilmastotoimille ja kansallisten ja EU-velvoitteiden saavuttamisessa. Suomen ilmastopaneelin (2022) mukaan Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuonna 2035 vaatii turvemaiden käytön muuttamista nykyisestä, mutta potentiaalia vähentää turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjä on toistaiseksi hyödynnetty vain vähän. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2022/04/ilmastopaneelin-raportti-2-2022-turvemaiden-kayton-vaihtoehdot-hiilineutraalissa-suomessa.pdf

Maataloustukien kohdennus ei ole muutenkaan yhteiskunnan näkökulmasta optimaalista, Huonosti tuottavien turvepeltojen ja kivennäispeltojen metsitystuki vähentäisi yhteiskunnan kustannuksia maataloustukien verran, joita ei enää tarvitsisi maksaa metsitystukikohteille. Kuitenkin Orpon hallitus on luopumassa joutoalueiden metsitystuesta eikä ole valmistelemassa MISU:n mukaista metsitystukea huonosti tuottaville pelloille. https://www.sll.fi/2023/09/01/luonnonsuojeluliiton-lausunto-metsitystuen-lopetuksen-siirtymaaikaan/

Eräs hyvin nopeavaikutteinen keino olisi peruuttaa perinnebiotooppien laidunnusta uhkaavat tukikelpoisen alan kansalliset muutokset, ks.
- https://www.sll.fi/2023/07/18/perinnebiotooppien-laidunnus-on-turvattava/
- https://www.polyttajat.fi/maatalouden-tukiehtojen-kiristyminen-uhkaa-perinnebiotooppeja-ja-niiden-polyttajia/
- https://www.suomenmaa.fi/uutiset/keskustan-ja-vihreiden-kansanedustajalta-harvinainen-yhteiskannanotto-ymparistotuista-suomi-tekee-virheen

Käytännön toimenpiteitä, joilla voitaisiin ympäristöasioita parantaa, ovat lisäksi myös muun muassa suojakaistojen ja viljelemättömien pientareiden leventäminen, luonnonhoitonurmien ja monimuotoisuuspeltojen lisääminen.

Laajemmin ympäristötoimien kehittämisestä olemme tehneet esityksiä Kestävän maatalouden tiekartta -hankkeessa. Sen tulokset ovat yhä ajankohtaisia:
https://www.sll.fi/2019/12/17/luonnonsuojelujarjestot-vaativat-maataloustukien-pitaa-hyodyttaa-ymparistoa/

Lopuksi

Maatalouden ympäristökorvauksia tulee lisätä luonnon monimuotoisuuteen, vesiensuojeluun ja ilmastotoimiin eikä vähentää. Ilman lisärahoitusta maatalouden ympäristötukiin monien ympäristötavoitteiden saavuttaminen aikataulussa vaarantuu. Jos ympäristöasioita parannetaan vasta 2027 jälkeisellä CAP-ohjelmakaudella, korjausliikkeet eivät enää ehdi vaikuttaa ennen vuotta 2030.

Lisätietoja:
- toiminnanjohtaja Tapani Veistola, puhelin 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi
- ilmastoasiantuntija Hanna Aho, puhelin 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi